

XVII.

Til Karakteristik af Biskop Broder Brorson.*Ved H. F. Rørdam.*

I »Bidrag til Aalborg Bispedømmes Historie af J. P. Stenholm«, Aalborg 1904, S. 145 ff., findes en Samling af fra trykte Kilder hentede Bidrag til Karakteristik af Dr. Broder Brorson, der i det lange Tidsrum 1737—78 var Biskop i Aalborg Stift¹). Disse Bidrag kunne forøges med følgende, hentede fra utrykte Kilder.

1.

En Herrnhuters Udtalelse om B. Brorson.

1739, 24. Novbr. sendte Gert Hansen fra Stepping en Beretning til Herrnhut om sine Missionsrejser i Norge og Danmark²). Her i fortæller han, at medens han i Laurvig havde fundet 187 »Sjæle«, der vare grebne af den aandelig Bevægelse, havde Resultatet af hans Undersøgelse i Aalborg været »meget tyndt«, da der her kun var to »Sjæle« med Tilknytning til Herrnhutismen. Dog var der godt Haab om mere Fremgang, da Aalborg nu har faaet »en from Præst«³) og »en retskaffen Kateket«⁴). »Forrige Aar er den kjære Broder Brodersen bleven Biskop. Han vil bruge vore »Losungen« med os. Jeg har maattet afskrive de øvrige for dette Aar til ham og love ham de nye for næste Aar. Alt, hvad han hører om Menigheden, er ham vigtigt. Jeg har maattet afskrive til ham Broder Grasmanns Efterret-

¹) Der siges dog mindre rigtigt, at B. blev bispeviet af Biskop L. Thura i Ribe, istedenfor af Biskop M. Anchersen. (Thura døde 1731).

²) Udtog (Oversættelse) i Kn. Heibergs Samlinger.

³) Sønderjyden Nic. Clausen, der 1739 var bleven Kapellan ved Budolphi Kirke.

⁴) Laurids Fugl, siden Præst i Saltum og Hune. Det var hans Virksomhed i Aalborg, der gav Anledning til Pøbeloptøjer (Kh. S. 4. R. I, 653 ff., II. 122 ff.).

ninger. Han ønsker Grevens Skrifter«. »Er ist saa einfältig und niedrig, wie man kaum einen einzigen Pfarrer findet«. Han har 7 flinke Børn, navnlig en treaars Dreng, der var »tapper i Svar og Spørgsmaal om Frelseren«. Præsterne i Byen¹⁾ skatte ikke Bispen; men han og Kateketen ere »af eet Sind«.

Efter at Brorson senere havde gjort nærmere Bekendtskab med flere herrnhutiske Præster i sit Stift, nødtes han dog til at tage bestemt Afstand fra deres vidtgaaende Praxis, skjønt han for øvrigt optraadte overfor dem med al kristelig Sagtmodighed²⁾.

Skjønt den følgende Del af Gert Hansens Indberetning ikke vedkommer Biskoppen i Aalborg, skal et Udtog af den her meddeles, da den ikke er uden Interesse. I Aarhus fandt han en venlig Stemning hos Biskop Hygom, en god Provst (vistnok Chr. Pontoppidan) og 3 »Sjæle«; men for øvrigt »rører der sig intet«. I Æbeltoft er der »en god Præst«, Morten Boesen, som ønsker Skrifter fra »Menigheden«, 7 »gode Sjæle« i Byen og nogle paa Landet. Fra sin Rejse omtaler han »4 gode Præster paa Landet«, Dons i Nærheden af Aarhus [i Brabrand], Lindegaard [i Glenstrup], Krogstrup [i Haslund] og Hosum, Kapellan i Kolding, »min Fødeby«³⁾. »Her er vel nogle gode Sjæle; men min kjødelige Broder og hans Kone søgte hurtigst mulig at faa os videre« af Frygt for at Gert Hansens Kone, der ventede sin Nedkomst, skulde føde der. »Vi kjørte altsaa videre ganske som fordrevne Folk«. Nu var G. H. i Stepping, men vilde gjerne besøge flere Steder i Jylland⁴⁾.

¹⁾ Herved sigtes sikkert især til M. Baltazar Sechmann, der 1738 var bleven Sognepræst ved Budolphi Kirke. Han er bekendt som en ivrig Modstander af Pietismen.

²⁾ Se Kh. Saml. 4. R. II, 103 ff.

³⁾ Heraf fremgaar, at det er urigtigt, naar Gert Hansen jevnlig betegnes som Normand.

⁴⁾ At Gert Hansen har udført denne Beslutning, ses af det ovf. S. 596 f. meddelte Brev fra ham.

2.

Biskop B. Brorson til Stiftsprovst H. C. Bützow i Aalborg.

Henrik Christian Bützow, der havde den ret sjældne Skjæbne at blive Provst fire Gange — deriblandt de tre Gange Stiftsprovst, sidst i Kjøbenhavn¹⁾, er Forfatter af forskellige Skrifter²⁾, deriblandt en Forklaring til S. Johannis 1ste Epistel, som udkom i to Afdelinger 1753 og 1762. Da han 1751 sendte sin Biskop Begyndelsen af sit Manuskript til Gjennemsyn, svarede Brorson ham i følgende Skrivelse³⁾:

Velædle og Velærværdige, Højstærede Hr. Stifts-Provst.

Jeg har efter Deres Velærværdigheds Begjæring gjennemlæst Deres Anmærkninger over 1. Joh. 1. Cap. og derved glædet mig over mange smukke og for mig yndige Betænkninger og Lærdomme. Jeg har tegnet noget over eet og andet, som er mig til nogen Anstød; og som Hs. Kongel. Maj. har allernaadigst i Patent, dat. 1. Octob. 1737, og General Kirke Inspectionen i Rescript, dat. 26. Nov. eod. an., befalet, at der ikke maa være eller opkomme Tvist i Kirken blandt Lærerne, Lærdommen angaaende, og der i Deres Velærværdigheds Skrift kommer for en Del de Materier, som har gjort, og en Del, som formodentlig vil gjøre Turbas i Kirken, saa beder jeg broderlig og indstændig, at samme Materier enten udelukkes eller forandres. Det er ofte sket og kan endnu ske, at naar man ikke er tilstrækkelig bevandret i de Controverser, som i forrige Tider ere omtvistede, har man kunnet og kan uafvidende stride mod

¹⁾ Se Dansk biogr. Lex. III, 299, K. S. 5. R. III, 212.

²⁾ Nærmest som en Besønderlighed virker hans »LXXII Prædikener over Judæ almindelige Epistel« (holdte 1740—46, medens Forf. var Stiftsprovst i Viborg) Kbhvn. 1762. 4to. Prædikenerne vare holdte ved »Fredags Højmessen« i Viborg Domkirke og vare beregnede paa det dannede Publicum, hvoraf Domkirkens Menighed mest bestod. Men man betænke, hvilke Kunstlerier der maatte til for at faa Judæ Brev halet ud gennem 72 Prædikener.

³⁾ Afskrift i Kallske Saml. 102. Fol., S. 111 ff.

den eller de Vildfarelser, som ingen har tænkt eller lært, og følgelig ingen har været skyldig udi; derover vedkommende vistnok, efter mine Tanker, lave sig til Pennekrig paany. Og det skulde gjøre mig ondt, om det og heri skulde gaa efter det gamle Ordsprog: Naar der længe har været Krig i Sonden, bliver der altid nok spillet [op] i Norden. Jeg for min Del bekjender mig i slige Stridigheder hverken til den ene Parti eller til den anden, men søger at efterforske Sandhed efter Guds Ord og vore symboliske Bøger. Naar jeg desmidler hører en Del prædike paa Orthodoxernes Maade, somme paa Pietisternes, og andre paa Herrnhuternes Maade, da enhver af dem vil have det efter sin Indsigt, hører jeg dem vel i Ønske om Harmoni, men dog mere med Taalmodighed end med Førtrydelse, saa længe de tale og lære det, som er eller kan være Guds Kirke til Nytte; thi jeg forstaar, saafremt hver er redelig i sig, at de ere ej saa stridige i deres Mening, at de jo kan være Brødre og [til] Opbyggelse føre Aandens Tjeneste; men fange [de] Alarm an med hinanden, eller dertil give Anledning, tænker jeg, at sligt henhører til τὰ λείποντα, Paulus taler om, Tit. 1,6., som skal til Rette skikkes, hvortil Gud forlene os Naade! Jeg er nu næsten 60 Aar gammel; vil den milde Gud lade mig fuldende den liden Tid, der er tilbage, uden Uro i Kirken, vil det glæde mig; hvis ikke, vil jeg og ved Guds Hjælp glædes ved hans Villie. Den Kjærlighed, jeg har, og den Højagtelse, jeg bærer for min Hr. Stifts-Provst, er oprigtig, ligesom jeg af Hjærtet stedse er

Deres velædle Velærværdigheds
tjenstskyldigste Tjener og Forbeder

Aalborg d. 10. Novbr. 1751.

Broder Brorson.

Derefter følger en Række Antegnelser, som Biskoppen har gjort til Stiftsprovstens »Anmærkninger« til 1. Joh. 1. De gaa ud paa at uddybe disse i Retning af kristelig Alvor og afkræfte nogle af de sædvanligste Indvendinger mod Pietisterne.
